

Anailís ar Ghaeltacht Chonamara

Dá ndéanfaí teorannacha na Gaeltachta i gCo na Gaillimhe a shocrú do réir na gcríteár atá molta sa **Staidéar Teangeolaíoch ar Staid na Gaeilge sa nGaeltacht**, ní bheadh de dhaonra fágtha i nGaeltacht na Gaillimhe ach **16,000 duine as an 45,000 a bhfuil cónaí orthu faoi láthair taobh istigh den limistéar, le aitheantas oifigiúil Ghaeltachta. Chaillfeadh pobail éagsúla i gContae na Gaillimhe, ina bhfuil cónaí ar thart ar 29,000 duine faoi láthair, an stádas Ghaeltachta atá acu. B'shin a fuair an léachtóir Matamaitice sa **GMIT, Donncha Ó hÉallaithe**, nuair a rinne sé anailís le gairid do **Nuacht TG4** ar na ceantair éagsúla Gaeltachta. San alt seo cuireann sé síos ar an méid a fuair sé amach faoi **Ghaeltacht na Gaillimhe**.**

D'iarr Nuacht TG4 orm breathnú ar an 158 togharoinn sa tír, atá aitheanta go hoifigiúil mar cheantracha Gaeltachta, féachaint cé acu a bheadh fágtha sa Ghaeltacht dá ndéanfaí na teorannacha a tharraingt in athuir, bunaithe ar critéir a bhí molta sa Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch a chuir foireann ó Acadamh na hOllscoilíochta Gaeilge le chéile, faoi stiúir Conchúr Ó Giollaigáin agus Seosamh Mac Donncha.

Sa **Staidéar Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa nGaeltacht**, moladh na ceantracha Gaeltachta a rangú i gCatagóir A, B agus C do réir na gcríteár mheasúnaithe atá sa tábla seo thíos, ar mhaithe le próiseas pleanála teanga a chur i bhfeidhm:

Catagóir Ghaeltachta	% Cainteoirí Laethúla Gaeilge do réir an Daonáirimh	% Teaghlaigh a bhfuil leanaí acu i dteideal an deontais faoi Scéim Labhairt na Gaeilge
A	67%+	65%
B	44% - 66%	30% - 64%
C	30% - 43%	10% - 29%

Leis an anailís a dhéanamh, d'úsáid mé figiúirí ón Daonáireamh 2006, aoi úsáid na Gaeilge sna ceantair éagsúla, a bhí curtha ar fáil go speisialta dom ag an CSO, chomh maith le figiúirí do **Scéim Labhairt na Gaeilge (SLG)** don scoilbhliain 2006/07 a bhí foilsithe ag an Roinn Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta. Ní raibh na figiúirí is nua seo ar fáil agus an Staidéar Teangeolaíoch á chur le chéile.

Na Catagóirí A,B,C:

Dá ndéanfaí teorannacha na Gaeltachta a shocrú do réir na gcríteár sa tábla thuas, seo mar a bhreathnódh an scéal i nGaeltacht na Gaillimhe. Bheadh beagnach dhá thrian dena daoine i nGaeltachtaí na Gaillimhe, idir cathair is contae, idir taobh thoir agus taobh thiar den Choirrib, ag cailliúnt a stádas Gaeltachta. Bheadh stádas A ag 11,000 duine, stádas B ag 3,000 duine agus stádas C ag beagán os cionn an 2,000. Bheadh beagnach 29,000 duine ina gcónaí i gceantracha a fhágfaí amach ón nGaeltacht nua socraithe.

Catagóir	Daonra	% de Dhaonra na Gaeltachta
A	11,002	24.4%
B	3,015	6.7%
C	2,190	4.9%
Gan Aiteantas	23,845	64.0%
An t-Iomlán	45,052	100%

Le go mbeadh stádas Gaeltachta ag ceantar, faoi na critéir staitisticiúla a moladh sa Staidéar Teangeolaíoch, theastódh go mbeadh ar a laghad 30% den daonra, os cionn 3 bhliain d'aois, ina gcainteoirí laethúla Gaeilge do réir an Daonáirimh agus theastódh chomh maith go mbeadh 10% ar a laghad de na teaghlaigh le páistí scoile iontu, i dteideal an deontas faoi **Scéim Labhairt na Gaeilge**. Tugtar sa tábla thíos na ceantair i gCo na Gaillimhe a shásaíonn na critéir agus a choinneodh stádas Gaeltachta. Tá siad liostáilte sa tábla do réir an % cainteoirí laethúla Ghaeilge, a tuairiscíodh sa Daonáireamh a tógadh i 2006:

Na Ceantair i nGaeltacht na Gaillimhe a shásaíonn na critéir teangeolaíoch le aitheantas Ghaeltachta a choinnéal.

Togharoinn (DED)	An Ceantar	% Cainteoirí Laethiúla Gaeilge (2006)	% Teaghlaigh a Thuill an Deontas Iomlán (2006/2007)	Catagóir
Camus	Camus	90	97	A
Garumna	Tír an Fhia/Leitir Mealláin*	89	87	A
Scannimh	Cill Chiaráin, Rúisín na Mainíoch*	87	86	A
Turlach	Ros Muc	87	84	A
Leitir Móir	Béal an Daingin, Eanach Mheáin, Leitir Móir*	84	90	A
Cill Chuimín (Gaillimh)	Na Minna/Tulach/Ros a Mhíl*	84	74	A
An Crampán	An Cheathrú Rua*	83	78	A
Sailcheamach	Abh. an Chnoic go Abh. Croimghlinne*	83	72	A
Inis Mór	Trí Oileáin Árann*	79	85	A
Cnoc Buí	Carna go Glinnsce*	81	70	A
Abhainn Ghabhla	Doire Iorrais/Coill Sáille/Loch Con Aortha*	76	71	A
Cill Aithninn	Bothúna siar go Coill Rua*	74	54	B
An Spidéal	An Spidéal soir ag an bPáirc	66	40	B
Cill Chuimín (Uachtar Ard)	Gleann Trasna/Leitir Móir na Coille/Léim	61	30	B
Conga	Corr na Móna/Dúros/Driseachán*	45	36	B
Na Forbacha	Doire Locháin go Cnoc na Gréine*	43	15	C
Na hUilleannaí	Bun an Chnoic	36	22	C
Sliabh an Iongna	Cnocán Raithní/Sliabh an Aonaigh/Baile Nua	35	15	C
An Chorr	An Mám	30	31	C

Nótaí:
1. Tá an tábla bunaithe ar figiúirí a chuir an Roinn Gnóthaí Pobail, Tuaithe is Gaeltachta ar fáil agus figiúirí ón Daonáireamh a tógadh sa bhliain 2006, a chuir an CSO ar fáil do Dhonncha Ó hÉallaithe, GMIT
2. Tá an comhartha * curtha leis na gceantracha ina bhfuil roinnt bheag gasúr le scrúdú fós faoi Scéim Labhairt na Gaeilge don bhliain 2006/07. Glactar leis sa staidéar seo go n-éireoidh leis na ngasúir, atá le scrúdú fós, an deontas iomlán a fháil.
3. Tá an % teaghlaigh a thuill an deontas iomlán oibrithe amach mar % dena teaghlaigh ar fad sa gceantar a bhfuil páistí scoile iontu idir 5 agus 19 mbl., ag gabháil don oideachas go lán aimsire do réir an Daonáireamh a tógadh sa bhliain 2006. D'fhéadfadh sé tarlú go mbeadh roinnt bheag de na teaghlaigh sin nach mbeadh i dteideal cur isteach ar an deontas faoi SLG – teaghlach mar shampla a raibh an gasúr is óige in aois 19 mbliain agus fós ag gabháil don oideachas go lán aimsire.

Do réir an tábla thuas, sé **Camus** an ceantar is láidre i **gConamara** agus sa tír ó thaobh úsáid na Gaeilge agus tá an ceantar **Tír an Fhia/Leitir Mealláin** ar an tarna ceantar is láidre, le ceantar Chill Chiaráin/An Aird Mhóir sa tríú áit. ceantar Caillfeadh Bearna, Cathair na Gaillimhe agus an ceantar ar fad taobh thoir den Coirib an stádas Ghaeltachta atá acu. Bheadh teorann nua na Gaeltachta ag Sruthán na Liberties sna **Forbacha**, áit a mbeadh stádas C aige. Bheadh stádas B ag an gceantar ón bPáirc chomh fada siar le **Abhainn an Chnoic** sa **gCoill Rua**. Ó **Abhainn an Chnoic** ag síneadh siar cois chósta chomh fada le **Carna** bheadh an ceantar Gaeltachta is láidre agus is fairsinge sa tír, le stádas A agus daonra de thart ar 10,000 ina gcónaí ann.

Bheadh stádas B ag ceantar **Corr na Móna**, agus ag **Gleann Trasna** is **Leitir Móir na Coille**. Stádas C a bheadh ag an gceantar thart ar an Mám, ceantar Bun an Chnoic in aice leis an **Sraith Salach** agus ag ceantar mór ar an dtaobh ó dheas den bóthair go **Uachtar Ard** a thimpeallaíonn **Maigh Chuilinn** agus a shúineann ón **Corrbhaile trí Ogúil, Cnocán Riathní, Sliabh an Aonaigh** chomh fada siar leis an **mBaile Nua**.

Ní bheadh aon cheantar Ghaeltachta fágtha in **Iarthuaisceart Chonamara** mar go gcaillfeadh **Inis Né** agus na pócaí eile thart ar **Cloch na Rón** an stádas Ghaeltachta atá acu faoi láthair. Sa tábla thíos tugtar na figiúirí le haghaidh cuid dena háiteacha a chaillfeadh stádas Gaeltachta.

Cuid dena ceantair i nGaeltacht na Gaillimhe nach shásódh na critéir teangeolaíoch le aitheantas Ghaeltachta a choinneal.

Ceantar	% Cainteoirí Laethiúla Gaeilge (2006)	% Teaghlaigh a Thuill an Deontas Iomlán (2006/2007)
Cathair na Gaillimhe	16	1.4
Bearna	29	5
Maigh Chuilinn	29	4.5
An Fháirche	24	5.4
Baile an Chláir	17	1.0
Eanach Dhúin	16	0.5
Carn Mór	23	0.8
Inis Ní	19	0.0

Bheadh deireadh chomh maith le Gaeltacht Chathair na Gaillimhe agus leis an nGaeltacht taobh thoir den Choirib. Chaillfeadh Maigh Chuilinn agus Bearna stádas Ghaeltachta chomh maith.

Toghchán an Údaráis:

Sa gcás go mbeadh an chéad toghchán eile le ionadaithe ón bpobal a thoghadh ar Bhord Údarás na Gaeltachta á reachtáil do réir na dteorannacha Gaeltachta atá ann faoi láthair, tá faighte amach agam san anailís seo go mbeadh níos mó vótaí ag daoine a bhfuil cónaí orthu i gCathair na Gaillimhe ná mar a bheadh ag vótóirí sa cheantar mór óna Forbacha siar go Carna – an chuid sin de Ghaeltacht Chonamara ina labhartar Gaeilge mar theanga pobail. Do réir na figiúirí ón Daonáireamh 2006, a tugadh dom, tá beagán os cionn 32,000 duine 20 bhliain d’aois nó níos mó i nGaeltachtaí na Gaillimhe idir Cathair is Contae, a bheadh i dteideal vótáil i dtoghchán an Údaráis mar go bhfuil cónaí orthu sa Ghaeltacht oifigiúil. Tá 10,300 acu ina gcónaí i gCathair na Gaillimhe agus tá 9,700 ina gcónaí sa cheantar Gaeltachta a shíneann cois cósta óna Forbacha siar go Carna. Léiríonn an tábla thíos an briseadh síos a bheadh ar líon na vótóirí i dtoghcheantar na Gaillimhe do thoghchán an Údaráis:

Ceantar Ghaeltachta	Líon an Daonra sa gCeantar atá 20 bl. d’aois nó níos mó	% den Iomlán
Cathair na Gaillimhe	10,300	32%
Conamara Theas	9,700	30%
Achréidh na Gaillimhe	4,800	15%
Dúiche Sheoighe	1,800	6%
Bearna/Maigh Chuilinn	4,600	14%
Oileáin Árann	900	3%
An t-Iomlán	32,100	100%

Nóta: Tá an figiúr a thugtar bunaithe ar líon na ndaoine a bhí 20 bhliain d’aois nó níos mó in Aibreán 2006, tógtha go dtí an 100 is gaire. D’fhéadfadh líon na vótóirí a bheith beagán níos airde ná sin os rud é go bhfuil duine i dteideal vóta a chaitheamh ar shroicint 18 mbliana d’aois.

Céard a Tharlaíonn Anois:

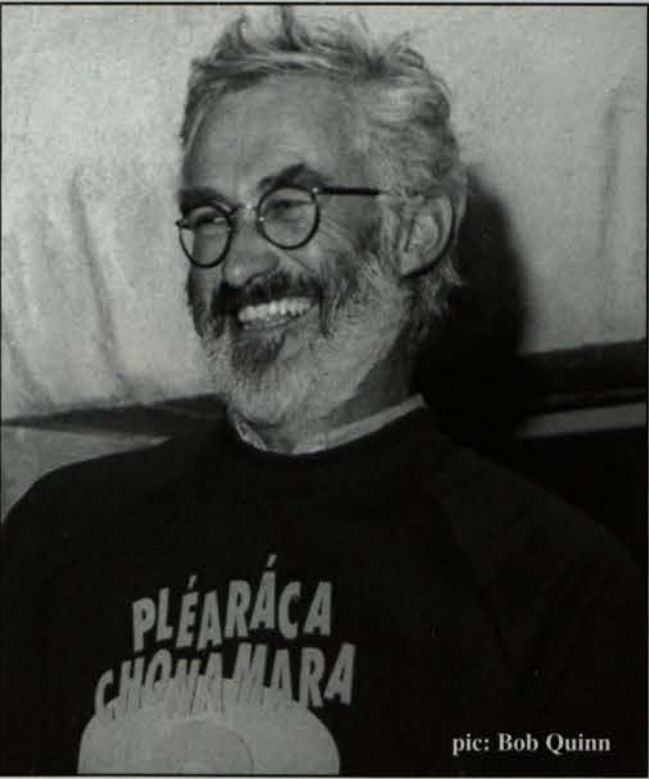
Faoi láthair tá na moltaí atá sa Staidéar Teangeolaíoch á chur faoi bhráid Coiste Chomhaireachta an Rialtais faoi chathaoirleacht Bhrian Cowen. Tá sé ráite ag an Aire Éamonn Ó Cuív go mbeidh cinneadh déanta ag an gCoiste Chomhaireachta roimh deire na bliana. Is deacair é sin a chreidiúnt os rud é gur thóg sé 6 mhí ar an gCoiste Chomhaireachta tíocht le chéile agus fiú amháin ansin ní raibh i láthair ach triúr as an seachtair. Theip ar na Airí John Gormley, Noel Dempsey, Micheal Martin agus Mary Coughlan a bheith i láthair ag an gcuirinníú tionscnamh.

Má fhágtar teorannacha na Gaeltachta mar atá, don toghchán a bhéas ann i gceann dhá bhliain eile le ionadaithe a thoghadh ar bhord Údarás na Gaeltachta, is scannal millteanach a bhéas ann. Ach ní fheicim Éamonn Ó Cuív ná aon Aire eile ag moladh teorannacha nua, a mbainfeadh stádas Gaeltachta de dhá thrian dena daoine a bhfuil cónaí orthu faoi láthair taobh istigh de limistéar oifigiúil Gaeltachtaí na Gaillimhe.

Molaimse go mbunófaí Coimisiún de cúigear - ceathrar saineolaithe faoi chathaoirleacht Bhreitheamh Ardchúirte – agus go dtabharfaí na critéir atá molta sa tuarascáil dóibh leis na teorannacha a shocrú. Bheadh orthu cuid mhaith dena togharoinn a bhriseadh suas le cothrom na féinne a thabhairt do chuile cheantar. Ba cheart 6 mhí a thabhairt dóibh leis an obair a dhéanamh agus mar chuid den próiseas, ba cheart go bhfoilseofaí dréacht tuarascáil le moltaí le deis a thabhairt don pobal agus do eagraíochtaí pobail a dtuairimí a thabhairt agus aigheachtaí a dhéanamh. Dá mbeadh ceantar le gearradh amach, ba cheart go bhféadfadh daoine agus eagraíochtaí a gcás a dhéanamh agus a dtuairimí faoin gceist a chur os comhair an Choimisiúin.

Tá an contúirt ann má fhágtar é faoi na polaiteoirí, go gcuirfear é ar an méar fhada nó má dhéantar é, beidh sé déanta ar mhaithe le vótaí a chosaint in áit an Ghaeltacht a shlánú. Rinne polaiteoir praiseach de na teorannacha Gaeltachta cheana agus níl cúis ar bith lena ceapadh nach ndéanfaidís praiseach dhó arís, má fhágtar fúthu é.

Má ghlactar leis na critéir sa Staidéar Teangeolaíoch beifear in ann tabhairt faoi phleanáil teanga sna ceantracha Gaeltachta atá fágtha, i mbealach tomhaiste agus i mbealach a fhéadfadh an taoille a chasadh. Má leantar ar aghaidh, leis na teorannacha mar atá siad, ní bheidh aon teorannacha ag teastáil leis an nGaeltacht a sháinniú i gceann scór nó tríocha bliain eile, mar nach mbeidh aon phobal ann ina bhféadfaí a rá go bhfuil an Ghaeilge in uachtar mar theanga cumarsáide i measc an phobail.

Donncha Ó hÉallaithe

Bretton Motors

Leitir Mealláin

Gach cinéal car ar fáil

Le praghas agus eolas a fháil cur glaoch air Breandán 087-9497485/087-9497495

Tá cúlra agus banna ag dul le gach car

Gach ádh leis an bhFéile

Aisteoirí ó S.N. Thír an Fhia (thuas) agus S.N. An Droma ag Féile Réaltóga 2008

Oifig an Phoist

Leitir Mealláin

SIOPA, CALOR KOSANGAS, BRÍCÍNÍ MÓNA & GUAL

Fón: 091-551101

Go n-éirí go geal leis an bPléaráca

